

*Justis- og beredskapsministeren*

Deres ref.

Vår ref.  
23/3791 - ATA

Dato  
01.09.2023

## **Svar på spørsmål om habilitetsregelverk mv. Svar til Stortinget**

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev 10. august 2023 til statsministeren og til statsministerens svar av i dag. Jeg er bedt om å svare for Justis- og beredskapsdepartementets vedkommende på spørsmålene 1, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12 og 13.

- 1. Komiteen ber om at Statsministerens kontor på vegne av samtlige departementer informerer komiteen om departementenes respektive rutiner for praktisering av habilitetsreglene.*

Som redegjort for i Statsministerens brev til komiteen 20. juli 2023, har den enkelte statsråd eller statssekretær ansvar for selv løpende å vurdere egen habilitet i alle saker de behandler. Nedenfor redegjør jeg for hvordan Justis- og beredskapsdepartementet tilrettelegger for håndteringen av dette i departementet.

Etter utnevning av nye statsråder i Justis- og departementet, gjennomfører departementsråden en samtale med statsråden der bl.a. habilitetsreglene og potensielle interessekonflikter er tema. Samtalen gjennomføres så raskt som mulig etter tiltredelse. Samtalen omhandler både tidligere arbeidsforhold, vennskap, eierskap mv. I samtalen ses dette opp mot departementets ansvarsområder for å avklare mulige utfordringer. Dersom det er behov for nærmere vurderinger av habilitetsspørsmålet, vil embetsverket kunne bistå med en habilitetsvurdering. Statsråden kan også velge å anmode Lovavdelingen om en tolkningsuttalelse i saken.

Dette var også slik det ble håndtert da jeg tiltrådte.

En god oppfølging av habilitetsregelverket forutsetter en dynamisk tilnærming, og dette sikres ved at det videre i statsrådsperioden jevnlig er åpenhet og dialog om mulige habilitetsutfordringer mellom meg og departementsråden. Det er høy bevissthet om temaet generelt i departementet, både knyttet til departementets egne saksområder og for andre saker som behandles i regjeringen. Områder hvor jeg har angitt det ønskelig med særskilt oppmerksomhet, for eksempel knyttet til tidligere arbeidsforhold eller vennskap, blir også gjort kjent for øvrig ledelse i departementet, slik at det sikres bevissthet om problematikken.

Overfor statssekretærer er habilitet og interessekonflikter tema i tilknytning til autorisasjonssamtalen som gjennomføres av departementsråden.

*3. Komiteen ber regjeringen redegjøre for hvorvidt det planlegges endringer i enten regelverket for habilitet eller regjeringens praktisering av nevnte regelverk.*

Som redegjort for i statsministerens svar til komiteen 20. juli 2023, ble forvaltningsloven § 10 endret i 2022. Det tidligere unntaket i § 10 andre ledd, som slo fast at habilitetsreglene ikke gjaldt for statsråder i egenskap av departementsmedlemmer, ble opphevet. Etter endringen gjelder forvaltningslovens regler fullt ut for statsråder både når de opptrer som departementssjefer, og når de opptrer i egenskap av regjeringsmedlemmer, det vil si i Kongen i statsråd, forberedende statsråd og regjeringskonferanser. Også før endringen gjaldt det ulovfestede habilitetsregler for statsråder i egenskap av regjeringsmedlemmer, som i all hovedsak tilsvarte reglene i forvaltningsloven § 6.

Mitt departement arbeider for tiden med oppfølgingen av Forvaltningslovutvalgets utredning NOU 2019: 5 Ny forvaltningslov. Utvalget foreslår å videreføre hovedreglene om inhabilitet, samtidig som det foreslås språklige forenklinger på en rekke punkter, og at reglene struktureres på en annen måte enn i dag. Det foreslås flere endringer i inhabilitetsgrunnene som uten videre leder til inhabilitet, jf. forvaltningsloven § 6 første ledd, herunder at samboerskap likestilles med ekteskap, at flere avsluttende relasjoner omfattes, og at kretsen av slektskapsrelasjoner som automatisk skal medføre inhabilitet utvides til å omfatte søskenbarn. Videre foreslås det at enkelte forhold som i dag vurderes etter den skjønnsmessige reglen i andre ledd flyttes til bestemmelsen i første ledd, herunder tilfeller der tjenestemannen har en vesentlig økonomisk interesse i utfallet i en sak, og saker der en part i saken er hans eller hennes nære venn eller en person vedkommende har sterk uvilje mot.

Det er på det nåværende tidspunkt ikke avklart hvordan utvalgets forslag til endringer i habilitetsreglene vil bli fulgt opp.

*5. Komiteen understreker at Stortinget har vedtatt i lov at det er hver tjenesteperson som har ansvaret for egen habilitet. Har departementene rutiner for å gjennomgå egne budsjetter og andre relevante saksporteføljer for å fange opp saksbehandling som kan bli berørt når en ny statsråd har hatt innledende samtale med*

*departementsråden og gått gjennom mulige habilitetsutfordringer? Det bes videre om en konkret redegjørelse for hvilke rutiner Kunnskapsdepartementet og Kultur- og likestillingsdepartementet har for slik oppfølging av den innledende samtalen med ny statsråd.*

Som det fremgår av svaret på spørsmål 1 ovenfor, gjennomfører departementsråden samtale med nye statsråder der bl.a. habilitetsreglene og potensielle interessekonflikter er tema både generelt og sett opp mot departementets ansvarsområder og pågående saker. Denne samtalen og videre løpende dialog om dette gir grunnlag for at jeg løpende kan vurdere hvilke konsekvenser dette måtte ha for relevante saksporteføljer og konkrete saker som er til behandling i departementet eller i regjeringen.

Dersom det skulle være slik at jeg har en slik tilknytning til aktuelle saksområder eller pågående saker at det foreligger inhabilitet, vil det bli fremmet sak om settestatsråd I saker hvor jeg eventuelt er inhabil og det er oppnevnt settestatsråd, er det klare rutiner som sikrer at heller ikke øvrig politisk ledelse er involvert i sakene.

*7. Komiteen ber om at Statsministerens kontor samler inn og oversender en oversikt over eventuelle endringer i departementenes rutiner fra 2017 til i dag for å ivareta habilitetsreglene.*

Hovedtrekkene i departementets håndtering av habilitetsreglene er ikke endret siden 2017. Bevisstheten om ulike sider er imidlertid styrket, og det er mer åpenhet og dialog rundt tematikken.

*8. Komiteen ber om en fullstendig liste over beslutninger som statsråder har fattet eller deltatt i, hvor det i ettertid er avdekket inhabilitet.*

Jeg har ikke vært involvert i noen konkrete saker i departementet hvor det i ettertid er avdekket inhabilitet, og er heller ikke kjent med at jeg har vært inhabil i saker som jeg har behandlet som medlem av regjeringen.

*9. Komiteen viser til svar på spørsmål 4 i statsministerens svarbrev til kontroll- og konstitusjonskomiteen datert 20. juli 2023. Komiteen ber om å få en oversikt over alle skriftlige habilitetsvurderinger som er foretatt i regjeringen fra den tiltrådte til dags dato. Det bes opplyst hvilken dato vurderingen ble forespurt, og eventuelt når det er bedt om en tilleggsvurdering.*

Det foreligger skriftlige vurderinger der det er oppnevnt settestatsråd for meg som følge av mitt vennskap med Fredrik Eken, som har eiendoms- og næringsinteresser på Svalbard. Jeg vurderte at jeg var inhabil eller nær grensen for inhabilitet, og ønsket derfor å fratruke ved behandling av eventuelle saker relatert til Eken. Statsråd Odd Roger Enoksen ble oppnevnt som settestatsråd i statsråd 4. februar 2022. Etter hans avgang ble statsråd Bjørn Arild Gram ble oppnevnt som settestatsråd i statsråd 29. april 2022.

*10. Komiteen viser til svar på spørsmål 4 i statsministerens svarbrev til kontroll- og konstitusjonskomiteen datert 20. juli 2023. Komiteen ber regjeringen samle en oversikt over alle tilfeller der en statsråd har bedt embetsverket om bistand til habilitetsvurdering fra regjeringen tiltrådte til dags dato. Ettersom en slik oversikt ifølge statsministerens svarbrev ikke allerede foreligger, har komiteen forståelse for at detaljeringsgraden vil variere for de enkelte oppføringene.*

Som det fremgår av svar på spørsmål 1, er det løpende samtaler mellom departementsråden og meg om mulige utfordringer knyttet til tidligere arbeidsforhold, vennskap, eierskap mv., og dette ses opp mot departementets ansvarsområder for å avklare mulige utfordringer. Dersom det skulle være slik at jeg har en slik tilknytning til aktuelle saksområder eller pågående saker at det foreligger inhabilitet, vil det bli fremmet sak om settestatsråd. Dersom det er behov for nærmere vurderinger av habilitetsspørsmålet, vil embetsverket kunne bistå med en habilitetsvurdering.

Habilitetsreglene stiller i utgangspunktet ikke krav til skriftlighet. Ofte vil en habilitetsvurdering være enkel, for eksempel fordi det klart ikke foreligger inhabilitet eller – i motsatt retning – at en sak innebærer en fordel for noen man åpenbart har en så nær relasjon til at man er inhabil. En skriftlig vurdering av habilitet vil særlig være aktuell dersom habilitetsspørsmålet er tvilsomt. Ved oppnevning av settestatsråd vil det foreligge en skriftlig begrunnelse.

Jeg kan også velge å anmode Lovavdelingen om en tolkningsuttalelse i saken. Denne vil alltid være skriftlig.

Utover tilfellet nevnt i svaret på spørsmål 9, vises til svaret på spørsmål 1 om departementsrådets gjennomgang med meg ved tiltredelse og i det løpende arbeidet. Jeg har i den forbindelse blitt bistått med råd om min habilitet i enkelte tilfeller, eksempelvis i arealsaker fra områder der jeg har tilknytning eller knyttet til tidligere arbeidsgivere, uten at de har vært av en slik karakter at det har vært naturlig å nedfelle vurderingene skriftlig.

For eksempel tok jeg muntlig opp spørsmål om habilitet med departementsråden i forbindelse med at regjeringen i mars 2023 behandlet en sak om konsesjon til Svoldal småkraftverk i Kvinnherad kommune, da jeg har familiær tilknytning til kommunen. Jeg har imidlertid verken eierinteresser i kommunen, særlig personlig kjennskap til det berørte området eller tilknytning til involverte selskap, og kom til at saken var så avledet fra meg at jeg var habil. Det var ikke naturlig å skriftliggjøre dette.

Også når det gjelder min tidligere arbeidsgiver Advokatfirmaet Elden DA har jeg på ulike tidspunkt hatt muntlig utveksling med departementsråden for å løpende kunne vurdere eventuelle utfordringer eller interessekonflikter, for eksempel knyttet til at firmaet representerer klienter i mediasaker hvor jeg selv blir bedt om en kommentar. Det har imidlertid ikke vært noen saker til behandling i departementet som har ført til at habilitetsspørsmålet har kommet på spissen om dette.

*11. Komiteen ber regjeringen redegjøre for eventuelle rapporteringsrutiner for politisk ledelse i departementene som omfatter privatøkonomiske forhold. Komiteen ber om at redegjørelsen inkluderer informasjonen om formålet med eventuell rapportering og hvilke opplysninger som i så fall rapporteres inn til Statsministerens kontor eller til det enkelte departement.*

Justis- og beredskapsdepartementet følger opp at politikerne i departementet er kjent med rutineene som er angitt i Håndbok for politisk ledelse og reglene for registrering av regjeringsmedlemmers verv og økonomiske interesser. I tillegg er det som nevnt under svar på spørsmål 1, tema i samtaler mellom departementsråden og meg og i autorisasjonssamtaler med øvrig politisk ledelse. Det er høy bevissthet om forvaltningsloven, innsideregulering mv. i departementet. Det føres innsidelister i tråd med regelverket for børssensitive saker. Forvaltningslovens regler om habilitet, arkivlov og offentleglova er også jevnlig på agendaen ved fagsamlinger for politisk ledelse og for departementets øvrige ansatte.

*12. Komiteen ber om liste, fordelt på departement og statsråd, over alle utnevnelser/oppnevnelser foretatt av statsråder eller regjering til råd, styrer og andre relevante verv eller organ fra oktober 2017 til i dag.*

Vedlagt følger oversikt over oppnevnelser til råd, styrer og andre relevante verv eller organ gjort av Justis- og beredskapsdepartementet siden 2017. Oversikten er sammenstilt i etterkant av oppnevnelserne, og det tas derfor forbehold om at det kan være upresissheter.

*13. Det vises til at SMK har bedt departementene om å gjøre en grundig gjennomgang av saker der habilitet kan være et tema, jf. statsministerens svarbrev av 20. juli 2023. Komiteen ber om å få oversendt departementenes gjennomgang.*

Departementets gjennomgang har ikke avdekket nye saker der det kan være tvil om min habilitet.

Med hilsen

Emilie Mehl

*Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur*

Kopi Statsministerens kontor